

belgelerle

TÜRK TARİHİ

dergisi

4

DAİMI YAZI KURULU

AKTEPE, Münir Prof. Dr.
OGEL, Bahaddin Prof. Dr.
ŞEHİVAROĞLU, Bedi Prof. Dr.
TEKİNDAG, Şahabettin Prof. Dr.
GOYUNÇ, Nejat Doç. Dr.
ORHONLU, Cengiz Doç. Dr.
SAHİLLİOĞLU, Halil Doç. Dr.
KURŞAD, Cengiz Dr.
AMİRAL, Afif Büyüktuğrul
ARIKAN Zeki,
ATAMER, Hamdi
BULUT, Rukiye
ÇULPAN, Cevdet
DERİN, Çetin
ERDOĞAN, Muzaffer
GUBOĞLU, M. (Bükreş)
GÜRFİRAT, Baha
HASİRCİOĞLU Talat
IŞIKSAL, Turgut
MUTLUÇAĞ, Hayri
ÖZERDİM, N. Sami
SERTOĞLU, Mithat
SEVGİN, Nazmi
SİRER, Münir
TUNCAY, Rauf
TÜRKAY, Cevdet
UÇYİĞİT, Ekrem
UNAL, Tahsin

BU SAYIDA

Kuvayı Milliye'ye katılanların listesi	3
Kâzım Karabekir Mustafa Kemal Paşa'yı tutuklamayı reddediyor	10
Sevr Anlaşmasını kabul eden Saltanat Şurası tutanağı	15
Türkiye'de Ermeni meselesi	22
Tarihî eserlerimizin yağma edilmesine ve kaçırılmasına ait örnekler	27
Boğaziçi köprüsünün yapılması yolunda ilk çabalar	32
Türk-Rus münasebetlerinin başlaması	39
Yabancı elçilerin Osmanlı memleketlerinde seyahatleri ve huzura kabulleri	45
İki Padişahın 30 günü	50
Şah Kulu Baba Tekeli İsyanı	54
Dürrî Ahmet Efendi'nin İran Sefareti	60
Osmanlı Padişahlarının son günleri	63
II. Süleyman'ın techiz ve tekfını	66
Hatt-ı Hümayunlardan örnekler	75
Kitaplar arasında	79

SAHİBİ
M. Hidayet Menteş

YAZIŞLARI MÜDÜRÜ
Ertuğrul Zekai Ökte

GENEL SEKRETER
VE MÜTERCİM
Orhan Suda

KAPAK DÜZENİ VE
TIPOGRAFLER
Demet Hamzaoğlu

BELGELERLE TÜRK TARİHİ DERGİSİ : Aylık Tarih ve Kültür Dergisi • İDARE YERİ : Menteş Kitabevi, Ankara Caddesi 48/B İstanbul • TELEFON : 22 05 18 • Dergide yayınlanan yazıların bütün sorumluluğu yazarlarına aittir • Dergimizde yayınlanan yazılar kaynak adı belirtilerek iktibas edilebilir • ABONE : 6 aylık 30.00 TL., 1 yıllık 60.00 TL. Yabancı ülkelere 20 \$ • TERTİP - BASKI : Menteş Matbaası • KLİŞE : Renk Klîşe Atölyesi • OCAK 1968 • AYDA BİR ÇIKAR

Gönderilecek belgeler ve belgeli yazılar hemen incelenir ve kabul edilenlerin ücretleri, yayınlanmalarına bağlı olmaksızın peşin ödenir.

Münir SİREL

S EVR ANLAŞMASINI KABUL EDEN SALTANAT ŞURASI TUTANAĞI

Mondros mütarekesi, Türk milletinin adeta idam hükmü idi; hazırlanan ve sonradan Sevr andlaşması diye anılacak olan andlaşma ise, bu hükmün infaz emrinden başka bir şey değildi.

Bu sırada yeni seçimler yapılmış ve meclis İstanbul'da toplanmıştı. Açılış 12 Ocak 1920 tarihinde oldu. Padişah, hastalığını ileri sürerek hazır bulunmadığından açılış nutkunu sadriazam Ali Rıza Paşa okudu.

Bu meclis, 28 Ocakda «Millî Misak» ı kabul edip, 17 Şubat'ta bütün dünyaya ilâna karar verdi.

Sevr andlaşmasının metnini bu sırada hazırlamakta olan itilâf devletleri, bu neticeden fena halde sinirlendiler ve öne sürülecek ağır şartların Türk milletince kabulünü sağlamak gayesiyle gerekli ortamı çeşitli tehdit ve başkılarla yaratmak sevdasına kapıldılar. Bu maksatla Yunan kuvvetleri 3 Mart 1920 tarihinde taarruza geçirildi.

İtilâf devletlerinin ağır istekleriyle, Anadolu'da Türk milletini temsil eden Atatürk'ün şiddetli tazyiki karşısında bocalayan Ali Rıza Paşa, başlayan Yunan taarruzu üzerine istifa etti. Vahdettin, pek arzu ettiği halde sadareti damat Ferid Paşa'ya tekrar vermeye cesaret edemediğinden bu mevkiye daha mutedil bir zat olan bahriye nazarı Salih Paşa 8 Mart 1920 tarihinde tayin olundu.

15 Martta 150 Türk aydını itilâf devletleri tarafından tevkif edilip ertesi günü İstanbul askerî işgal altına alındı. Salih Paşa, bunun üzerine 2 Nisan günü istifa etti. 5

Nisan günü ise sadaret dördüncü defa olarak damat Ferid'e verildi.

Damat Ferit, İtilâf devletlerine dayanarak millî kurtuluş hareketini kösteklemek için mezbuhaneye bir faaliyete girişti. Kuvayı millîye aleyhinde beyanâmeler, bunları teşkil edenlerin asi olduğuna dair fetvalar yayınladı. 11 Nisan 1920 tarihinde ise, faaliyeti esasen durmuş olan Meclisi fesh etti.

Diğer taraftan Osmanlı devleti ile yapılacak olan barışın şartları İtilâf devletlerince hazırlanmış bulunuyordu. Bu şartlar, 11 Mayıs'da Paris'de eski sadriazam Tefvik Paşa'nın başkanlığında bulunan Osmanlı heyetine bildirildi. Tefvik Paşa, dikkatle inceledikten sonra, bunları müstakil bir devlet mefhumu ile telifi imkânsız bularak müzakerelere girişmedi.

Paris'de, kendilerine bu ağır şartların bildirildiği Osmanlı heyeti, karşılığında verdiği muhtıranın sonunda şöyle diyordu:

— İtilâf devletleri ya Türkiye'nin bekası lüzumuna kaildirler; bu takdirde ona hür ve mesul bir devlet gibi haklarına riayet kabiliyeti ve yaşamak ve taahhüdlerini yerine getirmek imkânı bırakmaldırlar, yahut Türkiye'nin ortadan kalkmasını istiyorlar; o takdirde hükümlerini kendileri icra etmelidirler. Dinlenmemiş bile olan mahkûmdan bu hükmü imzalamasını ve kendilerine yardım etmesini istememelidirler.

Sadriazam damat Ferid ise, sanki bu durumda bir iş görmesi mümkün imiş gibi, kendisini heyet reisi tâyin ettirip 10 Haziran'da Paris'e geldi. Onun gelişinden sonra mü-

zakereler başladı ve hazırlanan Osmanlı devletinin karşı şartları teklif edildi. İtilâf devletleri, bunları kendi aralarında görüştülerse de hiç bir cevap vermediler. Osmanlı heyeti bunun üzerine 11 Temmuzda İstanbul'a dönmek zorunda kaldı. 17 Temmuz 1920 tarihinde ise, Fransız delegesi barış konferansı namına Osmanlı tekliflerinin red edildiğini bildirdi.

İşte, bu olayların geçtiği sırada itliaf devletlerinin isteği ile, 22 Haziran 1920 tarihinde barış andlaşmasını Osmanlı devletine kabul ettirmek ve millî mukavemet hareketini tamamen ortadan kaldırmak gayesiyle Yunan ordusu üç tümeni ile Salihli, iki tümeni ile Soma ve bir tümeni ile Aydın bölgelerinden taarruza geçmişti.

Osmanlı devletinin ordusu bulunmadığından bu taarruzları ancak zaif ve münferid millî teşekküller karşılayarak güçleri yettiği kadar dayandıktan sonra çekildiler. Yunanlılar bundan faydalanıp ilerlediler. Böylece Akşehir, Balıkesir, Edremit, Bandırma, Mudanya, Kirmasti, Gönen, Karacabey sıra ile işgallerine uğradı. İngilizler daha evvel Mudanya ve Bandırmaya asker çıkarmışlardı. Arkasından İzmit'i işgâl ettiler. Bundan sonra Bursa, Tekirdağ, Lüleburgaz, Edirne ve Kırklareli Yunanlıların eline geçti.

Yabancı işgaline düşen bu vatan parçalarında yaşayan silâhsız, masum ve mazlum Türk halkı ise her yerde taarruza uğramış, mal, can ve ırz emniyetine saygı gösterilmemiş, yalnız savaş kaidelerine değil, insanlık prensiplerine de uymayan vahşi ve aşağılık usuller her yerde bol bol tatbik olunmuştur.

Padişah, galiplerce ileri sürülen barış şartlarına razı idi. Ancak, ne kendisi ve ne de hükümet karar sorumluluğunu üzerlerine alamadılar. Meclis de dağıtılmış olduğundan bu barış şartlarının kabul veya reddi hakkında karar verebilmek için ileri devlet ricalinden bir saltanat şurası toplanmasına karar verdiler. Şûra, 22 Temmuz 1920 tarihinde Yıldız sarayında, Vahdeddin de hazır bulunduğu halde toplandı. Diğer hazır bulunanlar ise şunlardı:

Veliâhd Abdülmecid efendi, sadrıazam ve hariciye nazarı ve harbiye nazır vekili

Damat Ferid paşa, Şeyhülislâm Dürrî zade Abdullah bey, Şurayı Devlet reisi Edhem Bey, Bahriye Nazırı Mehmet Said paşa, Ticaret ve Ziraat Nazırı Hüseyin Remzî paşa, Maliye nazırı Reşad Bey, Eykaf nazırı Osman Rifat paşa, âyan reisi Tevfik paşa, eski sadrıazamlardan İzzet, Ali Rıza ve Salih paşalar, eski şeyhülislâm Mustafa Sabri efendi, müşir Fuad, Ömer Rüşdü, Osman paşalar, Abdurrahman Şeref efendi, Rifat Bey, topçu feriki Rıza, birinci ferik Süleyman Hadi, İzzet Fuad, Aristidi paşalar, Seyid Abdülkadir efendi, Tevfik, Rıza Tevfik, Adil, Mavroyani, Abdülhak Hamid Beyler, Mustafa Vasfi, Hamdi, Mustafa Asım, Zeynelâbidin, Azaryan, Aram, Dilber efendiler, Müşir Zeki, Kâzım, Nuri paşalar, fetva emini Ali Rıza, Kazasker Mehmed Nuri, şer'î tetkikat meclisi reisi Tevfik efendiler, Erkânı Harbiye reisi ferik Hamdi, Mustafa Nuri, birinci ferik Zeki, emekli feriklerden Muhsin, Ali Refik, Galip, Fuad, askerî temyiz reisi Fuad, Topkapı sarayı muhafazı Rıza ve Şakir paşalar.

Dahiliye nazırı Reşid, maarif nazırı ve Adliye nazır vekili Fahreddin Beyler ve Nafia nazırı operatör Cemil paşa henüz Parisde buldukları için bu toplantıya katılmamışlardır.

Toplantı açılınca Sadrıazam'ın emriyle sadaret mektupçusu itilâf devletlerinin Osmanlı heyetinin tadil teklifini red ettiklerine dair Paris'de bulunan dahiliye nazırı Reşid Bey'den gelen telgrafı okudu. Damad Ferid devletlerin hakkımızdaki nihaî kararını açıkladıktan sonra müzakereler başladı.

İşte, fotokopisini verdiğimiz belge, bu müzakereleri ve neticesini anlatmaktadır. Bu belgeden hayret, ibret ve dehşetle öğrendiğimiz şudur: İstanbul hükümeti, bu idam hükmünü infazı üzerine alıyordu. Hazır bulunanlardan yalnız topçu feriki Rıza paşa tek başına bu kararı kabul etmemiş, diğer hazır bulunanların hepsi etmiştir. Üstelik, Damat Ferid hükümeti başlarında Atatürk bulunduğu halde Anadolu'da kutsal kurtuluş savaşını yapanların hâlâ asi telâkki ediyor ve bunu bastırmayı da üzerine alıyordu. Heyet üyeleri ümitsizlik içinde idiler. Bu-

«...» مودلی بیخیه کون حصوره صحنه مکتوبه انفقاریه بحسب اوله سیه
 ادرنقره و صد اعظم داماد وزیر صفیری حاجی و صفت حاضره کالیله ایضاً وین و آلا
 در بیان معنی اوله سیه مکره آیه ایسه منبرج ذوق اوله معنایه صحنه درین فقره:

سلطان اوله — معنایه در بیان حاجت کویورم و صفت اوله صد اعظم صفریه بیانه دولته کون
 اوقوانه اوله مضر جانده منفرج اوله . حکومت و صفت کون اضطراریه تقدیریه ایا کون
 حقیقته ، تسلیت اوله .

ارنه هجده — مودلی مودلی مودلی
 هادیه — سلطنت سیه هجده نیک ، مقدس مظهر اسلام نیک ایلم معنایه بیخیه هاله کیریه قاسمیه
 قاسمیه ربه ، کمال و قار و کسبیه کیفیه حکم قاسمیه لازم . باز عید خالوت شاعرانه و بالخاصه
 بصیرت عوام سینه سوره برهان قطعاً جائز دکلده . صینه ایلم محاط اوله نیک نیک بیک بیک
 بیزن و هور معنایه دوله تأثیره اچین درجه کالده . قرئت اوله اوله مضر جانده و صد اعظم
 یا صفیری افانده اقداریه و جرم ذات مودلیه ارضیه و عیاره . نین موجودیت و هور مودلیه
 سکویه . هور موجودیت انقاده . برسلطنت هور انقاده ده اشع برتس تقور اوله
 نیک باز سائق مودلیه و انقاده نصابیه قاسمیه ربه « سرائط سیره و اعطام عیفه
 تحت اوله موجودیت اوله اوله ده اوله » و نیک برنظمه صیده دکلده . انقاده و نیک
 اقرار و نیک . برتخص اقراریه نیک اوله کینارده معدود اوله حاله سید اوله بوزنه نیک
 برضوفا سید ، و نیک بوزنه نیک بر اوله مظهر هجده نیک هجده قاسمیه مودلیه ارضیه
 وضع اوله نیک سید و نیک و نیک در . حاله قسریه ایله نیک مودلیه ارضیه و نیک مودلیه ارضیه
 نیک بوزنه نیک بر اضاحت اوله بر اوله اند کون صفا سید آتوره اوله . نیک بوزنه
 مودلیه ارضیه نیک نیک هجده نیک مودلیه ارضیه . نیک بوزنه نیک هجده نیک اوله

Tutanak

nun için barış şartlarını aynen kabulden baş-
 ka çare göremiyorlar, böylece Osmanlı dev-
 letinin hiç olmazsa sembolik olarak devam
 edebileceğini umuyorlardı. Çünkü hiç biri,
 asıl söz sahibi olan Türk milletinin böyle bir
 zilleti aslâ kabul etmeyeceğini akıl ve hayal-
 lerine getirmiyordu. Bu yüzden de, bu barış
 şartlarının reddini, milletin intiharı saymak-
 taydılar.

Şimdi bu belgeyi mümkün olduğu ka-
 dar bu günkü dile çevirerek veriyoruz:

5 Zilkâde 1338 ve 22 Temmuz 1336 Perşem-
 be günü Padişah'ın huzurunda toplanan Meclis-
 de resmî evrak okunduktan ve sadriazam di-
 mat Ferid Paşa tarafından durum açıklandı.

tan ve oyların ortaya konmasına müsaade olur-
 duktan sonra aşağıda adları bulunan kişiler
 tarafından zabt olunan mütalâalar ortaya ko-
 nulmuştur.

Mustafa Sabri efendi — Ortaya mütalâa
 koymaya hacet görmüyorum. Vaziyet gerek sadri-
 azam paşanın beyanlarından gerek okunan ev-
 rakdan anlaşılımıştır. Hükümet durumdaki zo-
 runluluğu takdir eder, ona göre hareket eder, te-
 şebbüslerde bulunur.

Padişah — Müphem kaldı. Maksat anlaşıl-
 madı.

Hadi paşa — Osmanlı saltanatının ve muaz-
 zam islâm milletinin bugün uğramış bulunduğu
 büyük trajediye karşı duygulara kapılmıyarak,
 vekar ve sakinlikle işi muhakeme etmek lâzım-
 dır. Buna göre şairane hayallerin ve bilhassa
 avâma yakışır tabirlerin ileri sürülmesi buraca

katiyyen caiz değildir. Çünkü bugün bizi çeviren tehlike pek büyüktür. Bunların, devletin manevi varlığına tesiri ikinci derecede kalır. Okunan evraktan ve sadrazam paşasının ifadelerinden anlaşıldığı gibi, meselenin kendisi pek açık ve bellidir. Yani var olmak ve yok olmak meselesidir. Yok olmak, inkırazdır. Bir saltanat hakkında inkırazdan daha kötü bir şey düşünülemez. Bunun için, yeis sebebiyle ve kızgınlığa kapılarak «şiddetli şartlar ve sert hükümler altında mevcudiyetin devamından ise ölmek daha iyidir» demek doğru bir görüş değildir. Inkıraz demek, intihar demektir. Bir şahsın intiharı Allah yanında en büyük günahlardan sayıldığı halde, bin üç yüz senelik bir İslâm hilâfetinin ve altı yüz senelik muazzam bir Osmanlı devletinin hayatına son vermek intiharının ne derece vahim olacağı şüphesiz ve izahtan uzaktır. Hal ne kadar acı olsa,

ye'se mağlup olmayalım. Tasavvur buyurulsun, bir ağacın dalları budanmakla onun kökünü çıkarıp atmak mı lâzımdır? Kökü yerde oldukça o ağaç elbette taze hayat bulur. Bunun gibi Sultan Osman'ın diktiği güzel saltanat ağacı, bugün kâmilen budanmış olmakla ümit kesme'ye, ye'se kapılmak lâzım gelmez. Buna iyi bakacak olursak, bu ağacın köklerini çıkarmazsak, inkıraz manî olursak zamanla büyüyüp gelişir, yavaşlar. O zaman Şeceretün tayyibetin (Hoş ağaç. Kur'anı Kerim; İbrahim suresi âyet: 24-25. Allah; hoş bir sözü kökü sağlam, dalları köke doğru olan, rabbinin izniyle her zaman meyva veren hoş bir ağaca benzeterek nasıl misâl verdiği görmüyormusunuz.) yüksek sırrı zuhur eder. Cenabı hakdan ye'se uğramamaklığımızı temenni etmekle beraber, bu saltanata uzun ömür naslanmasını ve kıyamet gününe kadar baki kalmasını

۵

شجره طیبه سلطنت سیه ، بگنیز طامد بودنیز درخته قطع امیدت ، مأوس ایشه
 لادریمکنز . بکلا ای بادیه ادورسید ، بجزیره نکت عدوتن صفا مازسید ، انقضائه
 مان ادورسید سرور زمانه برتنو درنا بود ، یا سا - دادوتن (شجره طیبه) ای
 عالیس طریقه ایر . هجاب هقدن مأوسیه دوجا - اول مقاضای غم ایکنه بر بر سلطنته
 هرمدی اصاتی و الحاق الفیاض باقیان ساز ایضه فتح کلام ایرم .

برجه زیند زکیر - بیکر هادی یا ساند فکریه تماما استراک ایرم . وصفیه یک رضو . معاهد طریقه
 ایزسک بر وصفیه قایتینس بودنیز معتمد - ارضایسک بیکر اول قایتینس
 بودنیز دول معتمد بودنیز برده یادوم ایجه جت ، نه ده استار ایضه صبت برقیه
 بودنیز قدر . بلکه آتیا اور دیان و صور کوجیت بقصه خولوت برده ناده حیت
 ویره یلیر . فقط بر ، اور مانه قدر حیاتری محافظه حاکمیز . باز هید هکاله
 ارضایسک سققته صامت سیه برنقد .

طریقه زیند زکیر - سراط صلیح ایکنه سیه نقظه ایرم : بیکس حاکمیت اناطریه صوریه طریقه نه تکیسه
 بیکس سراط طریقه اقتدار کونینس . برادری سرخی قاره تکلیف ایرم بر . هجبا
 بر اوج سراط ایضه بیکهیز . حکمتیزن نقطه نظری ، من معالمانه ده هجابتر . اول
 ایت ایضه سراط ایرم .

سراط صلیح - بیه الوکلا اتخاد اولنه بر وفایس مویجه مذکره قیوسه قیامتد . ارضایسک باخود رد ایت
 حیدر ککن . قوه الله دوستک . ارضایسک سده اوقنانه تلف افسانه کرده ایت
 اورده دوتی سیر اولسه یونانیز استیلا ایجه جکدر . سدی مباحه زمانه ککدر -
 هکس بوکونه بوعدناوی یا قول استوه ، تاخود رد استوه . هکس کمر رد ایجه
 صامت سیه نکت مناقصه مؤلفه اولدیکه قناعت هجبا ایرم ، هکس نکت
 نقطه نظری قریه ایضه سراط ایرم .

(Tutanağın devamı)

de bunların, bu ufak tefek değişikliklerin istenmesine karar verildiği barış konferansına bildirilip kabul ettirilebilirse, hatta ufak bir cihet ile kabul ettirilebilirse çok kârdır. Acaba kabule imkân var mı? Bizim şöyle bir temennimiz vardır desek, acaba fayda verir mi?

Sadırazam — Zabıtnamenin kapsadığı dört beş nokta hakkında burada müttefik devletlerin temsilcileri ve Paris'de barış konferansı nezdinde teşebbüslerde bulunulacaktır. Fakat bunlar imza için şart değildir. Güvenilemez. Bunlar, temenni nev'indedir. Devletlerin isaf ve hak severliğine bir kere daha baş vurmak suretiyle olup bunlar kabul edilmese bile imza edilecektir.

Abdurrahman Şeref Bey — Bu teklilerin kabulü hakkında orada (Paris'de) biraz fikir peyda edilmiştir. Buna dair sezdiklerimiz nedir? Orada hususi bazı mülakatlar olmuş olabilir. Andlaşma, Anadolu'da tatbik olunamazsa acaba o cihet nasıl hal olunacak? eğer tatbik olmazsa şöyle böyle yapacağız deniliyor.

Sadırazam — Eğer red edersek İstanbul'u derhal Yunan askerinin istilâ edeceği şimdi okunan telgrafdan anlaşıldı. İmza edersek Yunan askeri gelmiyecek. Hep birden, elbirliği ile çalışarak Anadolu'da isyanı bastırılm ve hem de cenabı hakdan ümid ederim ki basdırırız. Hiç değilse, böyle bir ümid kapısı açık bulunur.

Mustafa Asım Efendi — Anadolu meselesini hükümete tevdi etmek, bizim hükümetimizi tasdikdir. Bize diyorlar ki, siz bir hükümet oluyorsunuz. Aklınızı başınıza toplayın. Kendiniz işleri te'dib edin. Hükümetin düşündüğü gibi, eğer biz Anadolu'yu teşkin etmezsek, bizim hükümet olduğumuzu tasdik etmezler. Ciddi t-

şebbüsde bulunursak bu barış andlaşmasının uygulanmasına cidden girişeceğimiz devletlerin emniyet ve inancını celb edebilirsek, o tehditlerini meydana çıkarmazlar. Şimdi onlar bize bir hükümet vazifesi vermek istiyorlar. Bu tıdibi kendileri alaydılar, girdikleri yerlerden çıkmazlardı. Buna göre, bendenizi Anadolu tarafı korkutmuyor.

Sadırazam — Her şeyden evvel burada müslüman olmayan bir takım âyan (senatörler) var. Bunlar beni mazur görsün. Burada her şeyi açık söylenilmesi arzu olunuyor ve söylenecektir. Mustafa Asım Efendi'nin buyurdıkları gibi ben zannedersem müslümanı hıristiyana kırdırmak istiyorlar. Fakat biz gitmezsek Yunan askeri girecek, isyanı bastıracaktır. Artık her şey tamamiyle açığa çıktı. Andlaşmanın imzalanmasını uygun bulanlar kabullerini, bulmayanlar sebepleriyle beraber reylerini beyan ve altını imza ederler.

Padişah — Kabul edenler ayağa kalksınlar. Etmeyenler otursunlar.

Sadırazam — İradeyi yerine getiriyorum. Barış andlaşmasının imzasını kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar.

Bütün heyet ayağa kalktı. Yalnız Topcu firiki Rıza Paşa, ayakta olduğu halde «Çekimser» olduğunu ifade etti. Meclis sona erdi.

Burada şunu ilâve edelim ki, Rıza paşa «Çekimser» davranmamış, açıkça muhalefet etmiştir. Bunun zapta bu şekilde geçmesine sebep, hiç muhalefet eden bulunmadığını tesbit etmek gayretkeşliğinden başka bir şey değildir.

اراده هیه - قبل اینتر ایامه قالمسور ایتمید او طوره سوز
صه اعطیم بای - اراده هیه، انفاذ ایتمیم معاهد صیه ند ارض قبل اینتر لطف ایامه قالمسور
هیاة صیه ایامه قالمسور . انکذ طریجه وینق صها یتر ایامه اولدیفه صالک «مستطف» اولدیفه
ایامه ایامه صیه صصه صصه صصه

(Tutanagın devamı)